

DES PALAIS DU CHAH
AUX PRISONS DE LA RÉVOLUTION
Par Ehsan Naraghi
Balland, Coll. «Le nadir»
381 P. 1992
129 F.

انتشارات «بالان» فرانسه به تازگی کتابی در ۳۸۱ صفحه از دکتر احسان نراقی، استاد سابق دانشگاه تهران که اینک در پاریس اقامت دارد و در سازمان جهانی یونسکو کار می کند، چاپ و منتشر ساخته است.

دکتر نراقی، در دو بخش جداگانه این کتاب، بخشهایی از تاریخ معاصر ایران را در محدوده زمانی «پاییز ۱۳۵۷ تا پاییز ۱۳۶۲» مورد بحث قرار داده است.

بخش اول کتاب، حاصل هشت گفتگوی مؤلف با شاه است: نراقی، در واپسین روزهای حکومت شاه، برای مشورت به دربار می رود و به سؤالات شاه در باره اوضاع کشور پاسخ می دهد. بر اساس آنچه در بخش اول کتاب آمده است، شاه نسبت به بسیاری از واقعیتهای کشور در جهل کامل به سر می برد؛ او در خصوص وجوه حیاتی جامعه ایران، اطلاعات نادرستی از اطرافیان خود کسب کرده است و در خصوص موضوعات مورد علاقه اش همچون تجدید صنعتی، خرید اسلحه، نفت، و دیگر منابع درآمد خاندان سلطنتی، دچار مازاد اطلاعات موهوم شده است. چون از ظهور نیروهای مخالف از قبیل مطبوعات و انتخابات آزاد جلوگیری

کرده‌اند، سازمانهای مخفی و زنان درباری با ارائه گزارشهای شاه‌پسند (!) به خویشتن‌مداری و بیکه‌سالاری متکبرانۀ شاه ایران شدت بخشیده‌اند. نراقی توجّه شاه را به خطرات ویرانگر موجود جلب می‌کند: سرعت بیش از حدّ توسعه اجتماعی، رشد سرسام‌آور جمعیت تهران، تراکم ثروت در دست عده‌ای معدود و فقر نفرت‌آور و شورش‌انگیز در اکثریت مردم.

در بخش اول کتاب، نقش اشرف پهلوی، ملکه فرح، و شخصیت‌های مهم دیگر حکومت سلطنتی در تعیین تاریخ ایران به وضوح توصیف شده است. ضعف شاه، اقتدار تصوّرناپذیر اشرف پهلوی، و ناتوانی فرح پهلوی در مقابله با اشرف و غارتگریهای خاندان پهلوی، در این بخش ذکر شده است.

دکتر احسان نراقی، در بخش دوم کتاب که «در زندانهای انقلاب» نام دارد، در نقش یک زندانی محبوس در اوین، تاریخ معاصر ایران را از دیدگاه تحلیلی‌گر خود به رشته تحریر درمی‌آورد. وی با بهره‌گیری از روشی خاصّ - تجسّم زندان به عنوان نمونه‌ای کوچک از جامعه - می‌کوشد تا از این زاویه دید و به شیوه‌ای علمی نیروهای سیاسی سالهای ایل انقلاب را بشناسد و علل پیروزی یا شکست احزاب گوناگون سیاسی ایران را روشن سازد. ابراز توجّه به روحیۀ زندانیان یا در واقع روانشناسی اعضای احزاب سیاسی، بر ارزش توصیف‌های بخش دوم کتاب می‌افزاید. حضور زندانیانی از طبقات بالا و پایین ایران در زندان اوین، زمینه پژوهشی مساعدی برای جامعه‌شناس ایرانی فراهم می‌آورد. وی در سلولهای زندان اوین پای صحبت زندانیان می‌نشیند: وزیران، نظامیان، ساواکیها، بازرگانان، فراماسونها و پزشکان، به علت همکاری با حکومت شاه، و اعضا و هواداران احزاب و گروههای مختلف سیاسی که به سبب مخالفت با جمهوری اسلامی و کارشکنی در امور حکومت بازداشت شده‌اند. گذشته از این، نراقی به تحلیل روحیۀ مأموران زندان، قضات، حاکمان شرع و دادستانهای دادگاه انقلاب می‌پردازد.

مؤلف، روش معمول تاریخنگاری را به کار نمی‌برد و با استفاده از عناصر داستانی، چون تلخیص، صحنه‌پردازی، گفتگو و توصیف، نوعی «روایت علمی» پدید می‌آورد. حواشی و توضیحات کتاب، معرفی جامع شخصیت‌های مهم این دوره در سرتاسر کتاب، و همچنین سالشمار تاریخ معاصر ایران (۱۹۸۳ - ۱۹۰۱ میلادی)، این تألیف را اثری ارزشمند برای مورخان ساخته و از قرار مسموع به چند زبان خارجی ترجمه شده است.

نثر فرانسوی کتاب، روان و زیان آن، خالی از هرگونه پیچیدگی است. این دو امتیاز، توأم با تقسیم مطالب کتاب به بخشهای کوتاه، شوق مطالعه این اثر را فزونی می‌بخشد.

بازتاب گسترده انتشار کتاب «از کاخهای شاه تا...» در مطبوعات سیاسی و غیرسیاسی

فرانسه، گویای اهمیت انقلاب سال ۱۳۵۷ ایران در خارج از مرزهای کشور است.